

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

FN ./. riksåklagaren angående grov narkotika-smuggling

(Hovrätten för Västra Sveriges dom den 24 september 2014 i mål B 3846-14)

Högsta domstolen har förelagt riksåklagaren att komma in med svarsskrivelse i målet. Svaret ska inriktas särskilt på frågan om den tilltalade fått en fullständig prövning av den åtalade gärningen. Jag vill anföra följande.

Åklagaren i målet, kammaråklagaren Ulrika Bentelius Egelrud, har inkommit med yttrande. Yttrandet bifogas.

FN har, efter att ha tagit del av Ulrika Bentelius Egelruds yttrande, inkommit med en komplettering till vad han tidigare anfört.

Inställning

Enligt min mening har FN fått en fullständig prövning av den åtalade gärningen. Jag bestrider ändring av hovrättens dom och anser att det inte finns skäl att meddela prövningstillstånd i målet.

Bakgrund

Den första rättegången

Åtalet

Åklagaren åtalade MP och AB för att, tillsammans med annan, tillsammans och i samråd i samband med införsel till riket av mer än 7 780 gram amfetamin ha underlåtit att anmäla narkotikan till tullbehandling (grov narkotikasmuggling). Vidare påstods att MP i Sverige dels olovligen i överlåtelsesyfte innehaft amfetaminet och olovligen transporterat det, dels olovligen överlåtit amfetamin till flera personer (grovt narkotikabrott).

SA åtalades för att olovligen ha överlåtit, innehaft, förvarat, tagit annan befattning med och transporterat 7 001 gram amfetamin. Det påstods att hon därvid

olovligen förvarat och tagit annan befattning med amfetaminet bland annat i sin bostad, olovligen transporterat det i sin bil och olovligen överlåtit det till AB (grovt narkotikabrott).

AB och MB åtalades för att tillsammans och i samförstånd olovligen i överlåtelssyfte innehaft 7 780 gram amfetamin och 9 gram kokain. Det påstods att de tillsammans och i samförstånd olovligen förpackat, hanterat och överlåtit okända mängder amfetamin och kokain till andra personer. Därutöver påstods att MB olovligen hade innehaft 4 gram kokain (grovt narkotikabrott).

Tingsrättens dom

Tingsrätten konstaterade att 7 780 gram amfetamin och 13 gram kokain tagits i beslag hos AB. Vidare konstaterades att åklagarens talan till stor del byggde på detta beslag och på den telefonavlyssning som förevarit i ärendet.

MP hävdade i tingsrätten att han smugglat in alkohol och 35 gram kokain vid den tidpunkt åklagaren påstått att det varit fråga om mer än 7 780 gram amfetamin. Även AB hävdade att det var kokain som togs in i landet vid den aktuella resan.

Tingsrätten fann, främst utifrån vad som framkommit av telefonavlyssningen, att det var ställt utom rimligt tvivel att MP tillsammans och i samråd med annan gjort sig skyldig till grov narkotikasmuggling avseende mer än 7 780 gram amfetamin. MP dömdes också för att i överlåtelssyfte innehaft och transporterat amfetaminet. Vidare dömdes han för ha överlåtit amfetamin till flera personer.

Åtalet mot AB ogillades i den del det avsåg smugglingsbrottet. AB dömdes däremot för att ha innehaft och förvarat 7 780 gram amfetamin och för att ha innehaft 13 gram kokain. Dessa gärningar hade han erkänt. AB dömdes även för att förpackat, hanterat och överlåtit okända mängder amfetamin till andra personer. I denna del bestod utredningen främst av telefonavlyssningen och uppgifter lämnade av MB. Enligt tingsrätten visade telefonavlyssningen att AB haft tillgång till narkotikan under längre tid än en vecka. Hans uppgifter om att han fått den av SA för att en kompis skulle titta på den var enligt tingsrätten så osannolik att den kunde lämnas utan avseende. Uppgifterna gick inte heller ihop med vad SA och MB berättat.

Tingsrätten dömde SA för grovt narkotikabrott bestående i att ha förvarat, tagit annan befattning med och transporterat 7 001 gram amfetamin. Det var enligt tingsrätten bland annat utrett att hon lämnat över den nämnda mängden amfetamin som vid husrannsakan påträffades i en ryggsäck till AB.

MB dömdes för medhjälp till narkotikabrott bestående i att på uppdrag av AB ha förpackat, hanterat och överlåtit amfetamin.

Hovrättens dom

Hovrätten fastställde tingsrättens domslut avseende MP och AB. Åtalet mot SA avseende grovt narkotikabrott ogillades.

I hovrätten åberopade AB och MP förhör med den medmisstänkte FN till styrkande av att de ägnat sig åt att smugla in alkohol till Sverige och att det var 35 gram kokain de hanterat vid den i målet aktuella införseln. Efter att ha värderat de uppgifter FN lämnat och bland annat ställt dem mot MP´ och ABs uppgifter samt vad som framkommit vid telefonavlyssningen tillmätte inte hovrätten FNs uppgifter någon betydelse. Hovrätten fann i stället, på de skäl tingsrätten redovisat, att MP´ och ABs påståenden om att telefonsamtalen handlat om försäljning av mindre mängder kokain var motbevisade.

Genom telefonavlyssningen och utredningen i övrigt ansåg hovrätten det klarlagt att MP hade smuglat in amfetamin till Sverige. Hovrätten konstaterade att det amfetamin som MP smuglat in varit blött och av mindre bra kvalitet. Det kunde därför hållas för visst att det parti på 7 001 gram som var fuktigt och förvarades i en ryggsäck hade förts in till Sverige av MP vid det den tidpunkt som påstås i åtalet. Resterande 779 gram var torrt och återfanns på en takarmatur. Eftersom det inte kunde uteslutas att denna mängd smugglats in vid ett annat tillfälle dömdes MP för att ha smuglat in 7 001 gram amfetamin.

När det gäller SA fann hovrätten det inte ställt utom rimligt tvivel att hon överlämnat det större partiet amfetamin till AB eller att hon tagit någon annan befattning med amfetaminet.

Den andra rättegången

Åtalet

Som framgår av Ulrika Bentelius Egelruds yttrande överlämnades FN till Sverige enligt en europeisk arresteringsorder först när hovrättsförhandlingen pågick i den första rättegången. FN hördes som medmisstänkt i hovrätten.

Av Ulrika Bentelius Egelruds yttrande framgår vidare att de förundersökningsåtgärder som genomfördes efter att FN överlämnats till Sverige redovisades i ett tilläggsprotokoll. I samband med att åtal väcktes mot FN gavs såväl det ursprungliga förundersökningsprotokollet som tilläggsprotokollet in till tingsrätten.

Åklagaren åtalade FN för grov narkotikasmuggling bestående i att tillsammans och i samråd med tidigare dömd MP i samband med införsel till riket av 7 780 gram amfetamin ha underlåtit att anmäla narkotikan till tullbehandling. Narkotikan påstods ha varit avsedd för avsättning i Göteborgsområdet. Enligt åtalet hade FN och MP planerat införseln av narkotikan till Sverige dagarna innan

införelsen skedde samt träffats i Tyskland, varvid FN överlämnat narkotikan till MP som därefter fört in den till Sverige.

Åklagarens bevisuppgift i den andra rättegången var densamma som i den första rättegången, med de undantag Ulrika Bentelius Egelrud anger i sitt yttrande. Det i dessa fall fråga om bevisning som bedömts sakna betydelse för åtalet mot FN. FN har i ett par fall själv i hovrätten åberopat bevisning som åklagaren valt att inte åberopa. Han har även åberopat annan bevisning.

Tingsrättens dom

Tingsrätten konstaterade att hovrätten tidigare dömt MP för grov narkotikasmuggling av 7 001 gram amfetamin och grovt narkotikabrott samt AB för grovt narkotikabrott beträffande samma parti som åtalet mot FN gällde. Vidare konstaterades att SA frikändes från grovt narkotikabrott.

Tingsrätten noterade att åklagaren åberopat den bevisning som framgick av den avgivna bevisuppgiften. Bland annat åberopades förhör med de tidigare dömda MP och AB. Därutöver hade åklagaren åberopat förhör med FN såsom det återgavs i hovrättens tidigare dom samt förhören med medtilltalade MP och AB såsom de återgavs i tingsrättens dom i den tidigare rättegången. Tingsrätten noterade att FN åberopat den bevisning som han angivit i sin bevisuppgift samt förhöret med MB i tingsrättens dom i den tidigare rättegången.

Tingsrätten anslöt sig i allt väsentligt till de olika bedömningar som domstolarna gjort i det tidigare målet. Inledningsvis konstaterade tingsrätten att det var utrett att 7 780 gram amfetamin och 13 gram kokain tagits i beslag hos AB. Vidare konstaterades att åklagarens talan till stor del byggde på beslaget och den telefonavlyssning som skett i ärendet.

Tingsrätten ansåg att det av telefonavlyssningen var uppenbart att samtalen handlat om att smuggla in ett större parti narkotika till Sverige. FN, MP och AB hävdade i tingsrätten att narkotikaleveransen avsåg 30 gram kokain och att planen var att se om de kunde sälja det i Sverige. Tingsrätten konstaterade att FN och de medtilltalade hade ändrat sina uppgifter från förundersökningen och förhören i den tidigare rättegången och att deras uppgifter blivit alltmer lika efterhand. Enligt tingsrätten var det genom telefonavlyssningen visat att FN hade en tät kontakt med MP innan de två möttes i Tyskland. Av telefonavlyssningen framgick vidare att de två hade träffats innan och att de hade kontakt efter att MP kommit till Sverige. Sammantaget ansåg tingsrätten att telefonavlyssningen visade att det varit en mycket stor förberedelse och organisation kring narkotikan. Överlämnandet föregicks av täta telefonkontakter och narkotika överläts till underleverantörer redan samma natt som narkotikan kom till Sverige.

Tingsrätten noterade att FN invänt att det inte var sannolikt att narkotikan utgjordes av närmare åtta kilo amfetamin eftersom det av telefonavlyssningen framkommit att FN inte litade på AB och det därför vore orimligt att anförtro denne ett så värdefullt parti narkotika. Enligt tingsrätten framgick det emellertid också av telefonavlyssningen att det var efter att polisen gjort ett ingripande mot MP som narkotikan flyttades till AB. Vidare vidgick AB och MP att AB fått i uppdrag att flytta narkotika, men de hävdade att det var fråga om kokain. Den ursprungliga brottsplanen var således inte att narkotikapartiet skulle anförtros AB. Tingsrätten ansåg det osannolikt att det organiserade förfarande som föregick smuglingen endast skulle röra 35 gram kokain. Innehållet i telefonsamtalen ansågs styrka att det rörde sig om ett större parti amfetamin uppdelat i mindre delar. Vidare framgick av samtalen att missnöjda kunder klagat på att narkotikan var blöt och klabbig, beslaget av de 7 001 gram amfetamin som hittades i ryggsäcken var blött och klabbigt.

Tingsrätten fann genom telefonavlyssningen och utredningen i övrigt det styrkt att FN tillsammans och i samförstånd med MP smuglat in 7 001 gram amfetamin.

Hovrättens dom

Hovrätten fastställde tingsrättens domslut.

I hovrätten åberopades samma bevisning som i tingsrätten. På åklagarens begäran lästes upp referat från förhör med FN och MP vid tingsrätten och hovrätten i den tidigare rättegången. Med anledning av det som lästes upp hölls i hovrätten tilläggsförhör med FN och MP. På begäran av FN spelades upp en del av ljudupptagningen från tidigare förhör med honom vid hovrätten samt hölls vittnesförhör med två anställda vid tullen angående amfetamin och kokain.

Under rubriken ”Hovrättens bedömning” uttalade hovrätten inledningsvis följande.

I hovrätten är fråga om FN gjort sig skyldig till grov narkotikasmuggling såvitt avser de 7 001 gram amfetamin som påträffats i ryggsäcken vid husrannsakingen på Kalkbruksgatan. FN har vidgått att han mött MP i Tyskland den 7 september 2013 men gjort gällande att han därvid endast överlämnat 30-40 gram kokain, att alla kontakter dem emellan avsett nämnda kokain och att han saknar all inblandning vad avser det beslagtagna amfetaminet.

Vid bedömningen av åtalet mot FN är utgångspunkten i hovrätten det som följer av hovrättens tidigare dom i mål nr B 2147-14, som vunnit laga kraft, nämligen att det parti amfetamin om 7 001 gram som är aktuellt i förevarande mål smugglades in i riket av MP den 7 september 2013 och att det insmugglade partiet motsvarar det som AB har innehaft och som beslagtogs i hans verkstad, dock med undantag för det oemballerade amfetamin som påträffats ovanpå en takarmatur i lokalen. Den huvudsakliga frågan i hovrätten är således om det är visat att FN

har överlämnat det aktuella partiet amfetamin till MP i Tyskland den 7 september 2013.

Åtalet mot FN bygger, utöver gjorda beslag, huvudsakligen på den telefonavlyssning som skett i ärendet. Av betydelse för bedömningen är även hur FN och, i någon mån, hans medtilltalade förklarar det som framkommit genom telefonavlyssningen.

Liksom tingsrätten noterade hovrätten att FN efter tidigare förhör ändrat sina uppgifter till att överensstämna med dem som lämnats av MP och AB. Detta förhållande ansågs förringa hans trovärdighet. Enligt hovrätten talade omfattningen av telefonkontakterna dagarna före och efter att FN och MP träffades i Tyskland för att diskussionerna avsåg ett större narkotikaparti än 35 gram kokain. Vad som framkommit genom telefonavlyssningen ansågs tala för att de inblandade haft tidigare mellanhavanden eller affärer gällande narkotika och motsade att den narkotika som FN överlämnat till MP skulle avse en första provleverans. När det gäller frågan om narkotikans kvalitet konstaterade hovrätten att såväl det beslagtagna kokainet som en del av det beslagtagna amfetaminet hållit sämre kvalitet i fråga om halten aktiv substans.

Hovrätten har dragit vissa slutsatser av den verkliga innebörden av de kodord som de inblandade använt vid telefonsamtalen. Ett kodord har ansetts avse en mindre mängd, cirka ett gram, narkotika. Med detta som utgångspunkt har hovrätten funnit att innehållet i ett SMS från MP till FN dagen innan de träffades i Tyskland berört frågan om försäljning av omkring 100 gram narkotika, vilket är svårt att förena med FNs berättelse och talar för att det var ett större parti narkotika som skulle föras in i landet. Ytterligare ett kodord med anknytning till mängden narkotika har behövts, vilket enligt hovrätten är märkligt om smuglingen endast avsett 35 gram kokain. FN har några dagar efter MP's resa från Tyskland till Sverige deltagit i samtal där kodorden använts och han lämnat anvisningar till MP angående narkotikan. Hovrätten drar slutsatsen att anvisningarna rört blött amfetamin och inte en mindre mängd kokain.

Hovrätten uttalar vidare att de telefonkontakter som FN och MP hade dagarna efter husrannsakan och gripandet av AB starkt talade för att FN varit involverad i smuglingen av det stora amfetaminpartiet.

Avslutningsvis anmärkte hovrätten följande.

Hovrätten anmärker slutligen, att om FNs berättelse vore riktig, skulle det innebära att MP i Tyskland den 7 september utöver att ha sammanträffat med FN för att få 35 gram kokain, även på annat sätt skulle ha anskaffat flera kilo amfetamin den dagen, utan att det dessförinnan och därefter skulle ha förevarit några telefonkontakter mellan MP och annan person i anledning av amfetaminet. Det framstår som orimligt.

Sammantaget fann hovrätten åtalet styrkt.

Överklagandet till Högsta domstolen

FN har överklagat hovrättens dom. Han har yrkat att Högsta domstolen ska ändra hovrättens dom och ogilla åtalet, alternativt återförvisa målet till hovrätten för ny handläggning. FN hävdar att han inte begått den åtalade gärningen och att hovrätten inte prövat den åtalade gärningen i dess helhet.

Som skäl för prövningstillstånd anför FN att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen uttalar sig om vilken vikt som ska tillmätas en tidigare dom mot en annan gärningsman som avser samma händelseförlopp. Vidare finns synnerliga skäl för Högsta domstolen att pröva målet då hovrätten ansett sig bunden av vad hovrätten kommit fram till i den tidigare rättegången, dvs. att det amfetamin som togs i beslag vid husrannsakan hos AB hade smugglats in till Sverige av MP samma dag som MP och FN träffats i Tyskland. FN anser sig därmed ha fråntagits möjligheten att redovisa sina alternativa hypoteser och att föra motbevisning mot åklagarens gärningsbeskrivning i dess helhet. Enligt FN medför hovrättens synsätt att han som i princip enda alternativ till händelseförloppet kunnat påstå att MP erhållit amfetaminpartiet från någon annan person i samband med deras möte i Tyskland.

Skälen för min inställning

Den rättsliga regleringen

Huvudbestämmelsen om en brottmålsdoms rättskraft återfinns i 30 kap. 9 § första stycket rättegångsbalken. Här stadgas att sedan tid för talan mot en dom utgått får fråga om ansvar för den tilltalade för gärning som genom domen prövats inte på nytt upptas.

En brottmålsdoms rättskraft innebär ett hinder mot ett nytt åtal om samma sak. En annan fråga är om, och i så fall i vilken mån, en brottmålsdom kan ha rättskraftsverkan även i en rättegång som inte gäller samma gärning (positiv rättskraft). I förarbetena till rättegångsbalken uttalade Processlagberedningen att några bestämmelser om den positiva rättskraftsverkan av en dom i brottmål inte ansetts böra upptas i lagen. I allmänhet äger en sådan dom materiell betydelse endast för det åtal, som avgjorts genom domen. Vidare uttalades att frågan, om och i vad mån en tidigare straffdom kan leda till förhöjning av straff vid återfall i brott, regleras av strafflagstiftningen. Processlagberedningens uppfattning var att då avgörandet i ett tvistemål är beroende av huruvida en brottslig gärning förövats, t.ex. då fråga är om enskilt anspråk på grund av brott, är domen i ansvarsfrågan inte bindande för tvistemålets prövning, utan äger endast bevisverkan (se NJA II 1943, s. 396).

I Gärdes kommentar till rättegångsbalken konstaterades att några bestämmelser om straffdomens prejudicerande verkan inte hade upptagits i lagen. Vidare uttalades att ur processuell synpunkt utgör straffdomen i en annan rättegång

endast ett bevismedel och inte någon självständig rättsgrund. En annan sak angavs vara att en meddelad straffdom kan äga straffrättslig betydelse utöver det mål där den meddelats, t.ex. i fråga om återfall. Som exempel på straffdomens bevisverkan nämndes, förutom mål om enskilt anspråk, även åtal på grund av medverkan i brott (se Gärde, Nya rättegångsbalken, 1949, s. 411).

Welamson tar upp ett exempel där A frikänts från åtal för ett brott, då han inte kunnat övertygas om att ha begått gärningen. Frågan är då om det är möjligt att B trots detta kan fällas till ansvar för anstiftan av A. Welamson konstaterar att Agge, i tiden före rättegångsbalkens ikraftträdande, förfäktat satsen att, då den i ett mål avgjorda skuldfrågan har relevans i en ny process, bör domen äga rättskraft i de avseenden där skuldfrågan är av betydelse. Vidare konstateras att motsatt uppfattning redovisats i tysk rätt, medan den franska rätten intagit en förmedlande ståndpunkt i denna fråga. Welamson fortsätter enligt följande (se Welamson, Om brottmålsdomens rättskraft, 1949, s. 36 f.).

Av de olika linjer, som de anförda lösningarna representera, är den franska rättsens måhända den mest tilltalande. Att tillerkänna en fällande dom rättskraft i mål mot medverkande torde innebära ett oberättigat eftersättande av den tilltalades möjligheter att försvara sig. Med hänsyn till medverkandes trygghet synes det däremot vara en ganska rimlig ståndpunkt, att en för medverkan åtalad skall frikännas, om den gärning, vartill han påstås ha medverkat, i rättegång mot annan person befunnits icke ha ägt rum eller icke motsvara de objektiva rekvisiten i någon brottsbeskrivning. Det synes knappast heller obefogat – ehuru detta måhända icke har lika starka skäl för sig – att detsamma gäller i fall, då den tidigare domen blivit frikännande i brist på bevis och bifall till det senare åtalet skulle förutsätta, att den tidigare domen var oriktig, exempelvis då det senare åtalet gäller anstiftan av den frikände.

Såsom sammanfattning av det ovan under a. anförda kan framhållas följande. Det synes vara en väl motiverad ståndpunkt, att brottmålsdomen icke har rättskraft till men för den tilltalade i senare rättegång. Starka skäl synes däremot tala för att domen har en positiv rättskraftsfunktion, då den tilltalade kan åberopa den till sin fördel. Särskilt gäller detta i ärekränkingsmål, där inskränkningarna i den tilltalades befogenhet att föra sanningsbevisning eljest skulle leda till föga rimliga konsekvenser. Avsevärd styrka ha också ändamålssynpunkterna, då ett bifall till åtalet skulle innebära antagandet, att en annan person genom den tidigare domen med orätt fällt till ansvar.

Welamson konstaterar att av Processlagsberedningens uttalande att domen i allmänhet har materiell betydelse endast för det åtal som avgjorts genom domen, framgår att någon positiv rättskraftsfunktion i senare brottmål i allmänhet inte är åsyftad. Särskilt med hänsyn till att domens betydelse som bevisfaktum och prejudikat i det övervägande antalet fall torde komma att leda till samma resultat som en eventuell positiv rättskraftsfunktion, lär man därför kunna utgå ifrån att praxis inte kommer att erkänna en dylik rättskraftskonstruktion, med undantag för ärekränkingsmålen (a.a. s. 40).

Ekelöf/Bylund/Edelstam konstaterar att frågan om brottmålsdomens prejudiciella betydelse inte har reglerats i rättegångsbalken, lagens upphovsmän verkar ha utgått från att brottmålsdomen, om den överhuvudtaget hade någon prejudiciell betydelse, endast i vissa fall skulle ha sådan betydelse. Författarna uttalar vidare följande (se Ekelöf/Bylund/Edelstam, Rättegång III, 7 uppl., 2006, s. 257 f.).

På liknande sätt ligger det till då *ett av någon annan förövat brott utgör en förutsättning för den tilltalades straffansvar*. Anstiftan förutsätter att det finns en gärningsman och häleri att det förövats en stöld. Vid åtal t.ex. för häleri kan även stölden prövas i målet och det är alltså inte nödvändigt att någon tidigare fälltts för det sistnämnda brottet. Men om så skett, uppstår fråga om domen är bindande i hälerimålet eller om den endast har *bevisverkan*. Det senare anses vara fallet.

Även i Fitgers kommentar till rättegångsbalken refereras till Processlagsberedningens uttalande att en brottmålsdom i allmänhet har betydelse endast för det åtal som avgjorts genom domen. Vidare uttalas att såvitt gäller grov kvinnofridskränkning så får den tilltalade i princip anses ha möjlighet att i den nya processen med framgång göra gällande att han inte har begått de brott för vilka han redan dömts genom lagakraftägande domar. Det anges dock finnas enstaka bestämmelser i vilka direkt anges att en brottmålsdom ska ha en prejudiciell betydelse i en senare process. Som exempel nämns bl.a. 2 § lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder (bestämmelsen gäller ersättning till häktade m.fl. efter frikännande dom). I kommentaren uttalas vidare att det i brottmål knappast synes kunna bli fråga om någon rättskraft mot tredje man. Om sålunda en person åtalas för stöld av viss egendom, ska häleriåtalet prövas i sak även om tillgreppsåtalet ogillats (se Fitger m.fl., Rättegångsbalken [version maj 2014, Zeteo], kommentaren till 30 kap. 9 §).

Min inställning

I det nu aktuella målet avser åtalet endast FN. MP och AB har i den tidigare rättegången dömts för grov varusmuggling respektive grovt narkotikabrott avseende samma händelseförlopp. I den tidigare rättegången fann hovrätten utrett att MP hade smugglat in 7 001 gram amfetamin till Sverige från Tyskland och att detta amfetamin senare vid husrannsakan påträffats och beslagtagit hos AB. Enligt hovrätten hade MP smugglat in amfetaminpartiet den dag han i Tyskland sammanträffat med FN. Åtalet mot AB ogillades i den del det avsåg smugglingsbrott. AB dömdes däremot för att ha innehaft och förvarat 7 780 gram amfetamin och för att ha innehaft 13 gram kokain.

Åtalet mot FN avser att han tillsammans och i samråd med MP ska ha smugglat in samma amfetaminparti som var aktuellt i den tidigare rättegången. Enligt åtalet hade FN och MP planerat införseln av narkotikan till Sverige dagarna innan införseln skedde samt träffats i Tyskland, varvid FN överlämnat narkotikan till MP, som därefter fört in den till Sverige.

Som framgått i det föregående finns i rättegångsbalken inte någon bestämmelse om brottmålsdomars prejudiciella betydelse. I förarbetena till rättegångsbalken uttalas emellertid att ur processuell synpunkt har en brottmålsdom i allmänhet endast betydelse för det åtal som avgjorts genom domen. Efter rättegångsbalkens tillkomst synes den allmänna uppfattningen i doktrinen vara att en brottmålsdom inte har någon prejudicerande verkan i senare rättegångar mot andra personer som åtalats för att ha medverkat i samma brottslighet. Jag delar denna uppfattning. För denna ståndpunkt talar också att lagstiftaren i vissa fall valt att särskilt föreskriva att en brottmålsdom ska ha prejudiciell betydelse i en senare process. Som Welamsom framhåller skulle det innebära en oberättigad inskränkning av den tilltalades möjligheter att försvara sig, om en tidigare fällande dom tillerkändes rättskraft i senare mål mot andra medverkande.

Hovrätten har uttalat att vid bedömningen av åtalet mot FN är utgångspunkten vad som följer av hovrättens tidigare dom, nämligen att det parti amfetamin som målet gäller smugglades in i riket av MP den 7 september 2013 och att det insmugglade partiet är det som senare togs i beslag hos AB. Den huvudsakliga frågan i hovrätten angavs vara om FN överlämnat det aktuella partiet amfetamin till MP i Tyskland den 7 september 2013. Hovrätten uttalar också att om vad FN berättat vore riktigt, skulle det innebära att MP i Tyskland, utöver att ha sammanträffat med FN för att få 35 gram kokain, även på annat sätt skulle ha anskaffat flera kilo amfetamin den dagen.

De angivna uttalandena kan ge intryck av att hovrätten gett den tidigare domen prejudicerande betydelse i det nu aktuella målet. Detta skulle i så fall innebära att hovrätten inte prövat vissa av FN's invändningar; t.ex. vad han anfört om att den narkotika som påträffades vid husrannsakan hos AB inte har något samband med MP's resa den 7 september 2013, utan i stället har införskaffats på annat sätt.

Hovrätten har emellertid inte genom processledning eller på annat sätt, under förberedelserna inför huvudförhandlingen eller under själva huvudförhandlingen, på något sätt antytt att målet inte skulle komma att prövas fullt ut. FN har framfört flera invändningar mot åtalet som haft bäring på frågan om det amfetamin som påträffats hos AB är detsamma som smugglats in av MP vid det tillfälle som åtalet avser. För det fall hovrätten ansett att denna fråga redan var slutligt avgjord genom den tidigare hovrättsdomen, borde hovrätten rimligtvis ha påtalat detta för parterna.

Hovrätten har vidare tagit upp i princip all bevisning som prövats i den tidigare rättegången. MP och AB hördes inför tingsrätten och i hovrätten hölls tilläggsförhör med dem. Därutöver har FN åberopat bevisning som inte åberopats i den tidigare rättegången och som haft bäring på hans invändningar mot åtalet. Huvudförhandlingen i hovrätten tog nästan två hela dagar i anspråk. Om hovrätten ansett att prövningen av målet begränsades av den tidigare domen, borde hov-

rätten genom processledning ha uppmärksammat parterna på detta i syfte att kunna begränsa bevisupptagningen och även i övrigt koncentrera huvudförhandlingen till de frågor som verkligen skulle prövas. Konstateras bör också att eftersom all bevisning tagits upp har hovrätten haft lika goda förutsättningar att pröva hela den åtalade gärningen som hovrätten i den tidigare rättegången.

Av domskälen framgår att hovrätten ingående prövat och dragit slutsatser av den av åklagaren återopade telefonavlyssningen, vilken utgjorde den centrala bevisningen i målet. I samband därmed behandlades bl.a. frågan om amfetamins och kokainets kvalitet, vilket FN fört bevisning om i hovrätten. Hovrätten har funnit att FNs deltagit i telefonsamtal och lämnat instruktioner till MP som avsett blött amfetamin och inte en mindre mängd kokain.

Mot bakgrund av det sagda anser jag att hovrätten måste ha gjort en fullständig prövning av åtalet mot FN. Hovrätten synes således inte ha gett den tidigare domen prejudicerande betydelse och underlåtit att pröva vissa av FNs invändningar. Genom den tidigare domen fälldes MP och AB till ansvar för grov narkotikasmuggling respektive grovt narkotikabrott. Hovrätten i det nu aktuella målet har haft att förhålla sig till den tidigare domen. De redovisade uttalandena bör ses i denna kontext och förstås som att hovrätten, i likhet med hovrätten i det tidigare målet, funnit att MP fört in drygt 7 kilo amfetamin till Sverige den 7 september 2013 och att det är detta narkotikaparti som senare tagits i beslag hos AB. Eftersom FN inte var tilltalad i det tidigare målet får det anses naturligt att hovrätten som den huvudsakliga frågan i målet lyfter fram frågan om det är visat att FN överlämnat det aktuella partiet amfetamin till MP.

Sammanfattningsvis anser jag att de uttalanden i hovrättens dom som FN lyfter fram är olyckliga, då de kan uppfattas som att hovrätten inte fullständigt har prövat den åtalade gärningen. Men med hänsyn till hur processen genomförts i hovrätten, bl.a. avseende den bevisning som tagits upp, och hur den centrala bevisningen i målet värderats enligt hovrättens domskäl, menar jag att hovrätten måste ha gjort en fullständig prövning av åtalet.

Processfrågor

Frågan om prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en överprövning i Högsta domstolen kan alltså inte föranleda prövningstillstånd på denna grund (se Fitger m.fl., Rättegångsbalken [version maj 2014, Zeteo], kommentaren till 54 kap 10 §).

Som framgått i det föregående finns i rättegångsbalken inte någon bestämmelse om brottmålsdomars prejudiciella betydelse. Av de förarbetsuttalanden och uttalanden i doktrinen som jag redovisat i det föregående får det emellertid anses klart framgå att en brottmålsdom inte har någon prejudicerande verkan i senare rättegångar mot andra personer som åtalats för att ha medverkat i samma brottslighet. När det gäller denna fråga finns det därför enligt min mening inte något behov av vägledande uttalanden av Högsta domstolen.

Enligt FN finns det synnerliga skäl för Högsta domstolen att pröva målet då hovrätten ansett sig bunden av vad hovrätten kommit fram till i den tidigare rättegången. FN anser sig därmed ha frångått möjligheten att redovisa sina alternativa hypoteser och att föra motbevisning mot åklagarens gärningsbeskrivning i dess helhet.

Som framgått i det föregående anser jag att hovrätten måste anses ha prövat den åtalade gärningen i dess helhet. Enligt min mening finns det därför inte skäl att meddela extraordinär dispens i målet.

Sammanfattningsvis anser jag att det inte finns skäl att meddela prövningstillstånd.

Bevisning m.m.

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall Högsta domstolen skulle komma att meddela prövningstillstånd.

Anders Perklev

Lars Persson

Kopia till:

Utvecklingscentrum Malmö
Utvecklingscentrum Stockholm
Internationella åklagarkammaren Göteborg (AM-161594-13)